

ГРОМАДСЬКА ДУМКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СОЦІОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

У сучасних умовах громадська думка виступає об'єктом міждисциплінарних досліджень, зокрема з позицій філософії, політичної науки, соціологічної науки, аналізу публічної політики, психології, комунікативістики, економічної теорії. Сучасні соціологічні підходи до аналізу громадської думки доби глобалізації представлено у роботах таких зарубіжних авторів, як У. Бек, П. Бурдьє, Е. Гіденс, Е. Ноель-Нойман, Ю. Габермас, О. Тоффлер, Ф. Фукуяма, М. Кастельс та ін.

Актуальність дослідження глобалізації як важливого чинника формування громадської думки у сучасних умовах обумовлена тим, що суспільства та спільноти різних країн поступово інтегруються у глобальні процеси, єдина комунікаційна мережа об'єднує технологічні підприємства, дослідницькі та наукові центри і мегаполіси.

Глобальні зміни трансформували соціологічні уявлення щодо процесу формування громадської думки. Загальний висновок соціологічних візій полягає у тому, що наслідком глобалізації та розвитку інформаційних мереж стає процес формування загальносвітової (глобальної) громадської думки.

Технологічний розвиток та поява мультимедіа, що поєднують аудіо, відео та текстову інформацію призвели до становлення «інформаційного суспільства», «реальної віртуальності» та медіатизації політики. Мас-медіа «Галактики Маклюєна» перетворюються на поле політичного протистояння, мета якого – вплив на громадську думку. Саме тому в електоральних кампаніях перемагає той, хто краще організує ефектне шоу в мас-медіа, з використанням компромату та технологій імідж-мейкінгу.

Дослідженням громадської думки як важливого фактору демократизації присвячено емпіричні дослідження та теоретичні праці вітчизняних соціологів І. Бекешкіної, Є. Головахи, Н. Паніної, В. Паніотто, Л. Руїс Мендісаль, В. Шевченка та інших.

У роботі «Інформаційна епоха», М. Кастельс характеризує сучасну епоху як «інформаційну» та «глобальну». Зокрема, він пише, що в сучасному світі діє «єдина система в режимі реального часу та у масштабі всієї планети» [2, с. 16]. М. Кастельс підкреслює зв'язок інформації та соціальної організації: «термін «інформаційне» вказує на атрибут

специфічної форми соціальної організації, в якій, завдяки новим технологічним умовам, що виникають в даний історичний період, генерування, обробка та передача інформації стали фундаментальними джерелами виробництва та влади» [2, с. 16].

Глобалізація та «інформаціоналізація» впливають не тільки на економічну чи політичну систему, вони вносять свої власні корективи у формування громадської думки.

Під впливом інформаційних мереж та мас-медіа трансформується уявлення про суспільство, економіку, політику.

У дослідженнях громадської думки модерної доби «відбувся важливий крок, який полягав у відношенні поняття громадської думки до інстанцій політичного панування: «громадська думка – це співвідносне поняття (корелят) до панування, щось таке, що тільки політично існує у визначених стосунках між владою та народом... й відокремлюється від сфери циркуляції псевдогромадської думки. Можна зіставити і порівняти два політично актуальні простори комунікативності: з одного боку, систему неформальних, особистих, кабінетних суджень, з іншого – формальні, авторизовані інституційно, думки» [1, с. 33].

Розуміння сутності феномену «громадська думка» змінювалось протягом часу, але незмінним залишалась головна її функція у демократичних країнах – бути інстанцією, яка виконує функції соціального контролю та критично контролює діяльність уряду.

«Вітер» громадської думки здатен зруйнувати владу, але він так само може створювати її, не застосовуючи насильство. Одна зі складових глобалізаційних процесів, а саме – вихід за кордони національних держав, веде до політичних та економічних конфліктів і виражається у протистоянні між противниками та прихильниками глобалізації.

Глобальний інформаційний простір формує глобальну громадську думку, яка, в свою чергу, впливає на світовий ринок і політичну систему. Це означає, що з деяких питань формується і підтримується глобальна громадська думка, в той час як інші теми залишаються на національному або регіональному рівні.

Аналізуючи феномен «громадської думки» неможливо оминати феномен глобальних трансформацій в сфері мас-медіа. Роль та функції мас-медіа у суспільстві аналізуються як Елізабет Ноель-Нойман, коли вона говорить про «спіраль мовчання», так і Юргеном Габермасом, коли він пише про «сфери відкритості» та становлення громадянського суспільства.

Роль мас-медіа в формуванні громадської думки важко переоцінити, оскільки окрім прямого впливу на масову аудиторію мас-медіа виконують функцію формування тематики, тобто визначають порядок денний шляхом активного висвітлення одних тем й уникаючи висвітлення інших.

Досліджуючи процес формування громадської думки в умовах глобалізації, не можна зневажати роль політичних лідерів, які очолюють і спрямовують глобальну політику.

Таким чином, процес формування громадської думки у добу глобалізації вийшов за кордони окремих країн або регіонів та сягнув світових масштабів. Глобалізована громадська думка, проте, не означає «єдина». Скоріше, навпаки, розвиток мереж горизонтального зв'язку дозволяє висловлювати власні думки усім користувачам. Громадська думка є не просто результатом спільної діяльності громадян, а інституцією, яка формується неформальними організаціями публічної сфери, політичними лідерами та партіями, урядами та глобальним громадянським суспільством, глобальними політичними та економічними акторами.

Література

1. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості : дослідження категорії «громадянське суспільство» / Габермас Ю. – Львів : Літопис, 2000. – 320 с.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Кастельс М.; пер с англ.; под науч ред. О. И. Шкаратана. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.

Сочинська І.В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

МОЛОДІЖНІ СУБКУЛЬТУРИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

В основі сучасних молодіжних субкультур знаходиться постмодерністська, постматеріальна система цінностей (яка переносить акцент з матеріальних благ і доходів як головної життєвої мети молоді людини на нематеріальні потреби – самореалізацію молоді особи,